

ВІТАЛІЙ ГРИГОРОВИЧ ДОНЧИК

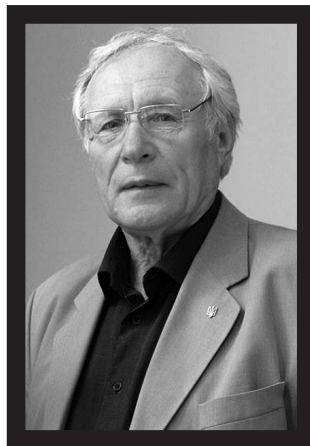
18 листопада 2017 року на 86-му році життя відійшов у вічність видатний учений-літературознавець, критик, громадський і політичний діяч, доктор філологічних наук (1984), професор (1999), академік НАН України (2006), багатолітній співробітник Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України **Віталій Григорович Дончик**.

Віталій Дончик народився 15 квітня 1932 р. в місті Крюків (нині у складі міста Кременчук Полтавської області). Закінчив Київську спецшколу-інтернат з англійською мовою навчання, 1956 р. – романо-германське відділення філологічного факультету Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка (з відзнакою). За фахом – філолог, викладач англійської мови та літератури.

У 1957 – 1962 рр. працював у газеті “Літературна Україна” у відділі критики, з 1962 р. – в Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка. Захистив кандидатську дисертацію “Розвиток аналітичної основи в сучасній літературі (із спостережень над українською прозою 50 – 60-х років)” (1967), 1983 р. – докторську дисертацію “Український радянський роман. Рух ідей та форм (1941–1981)”. У 1986 – 1992 рр. – завідувач відділу української радянської літератури. Від вересня 1997 р. – завідувач відділу української літератури ХХ століття.

У його науковому доробку – ґрунтовні студії про визначальні постаті української літератури ХХ століття. Серед понад півтисячі наукових праць ученого – численні книжки й монографії, зокрема: “Час і його обличчя” (1967), “Грані сучасної прози” (1970), “Гуманізм творення” (1980), “Єдність правди і пристрасті” (1981), “Петро Панч” (1981), “Істина – особистість (Проза Павла Загребельного)” (1984), “Сутність – будівничка” (1984), “Український радянський роман: рух ідей і форм. 1927 – 1977 рр.” (1987), “Зупинені миті” (1989), “3 потоку літ і літпотоку” (2003), “Доля української літератури – доля України. Монологи і полілоги” (2011), “Неминуче й неминуще” (2012). Один із авторів “Історії української літератури” у 8 томах (т. 8), “Історії радянської багатонаціональної літератури” в 6 томах (т. 5), співавтор колективного дослідження “Діалектика художнього пошуку” (1989). Його перу належать статті про О. Довженка, О. Гончара, М. Стельмаха, В. Земляка, Григора Тютюнника, І. Чендея, Б. Харчука, Є. Гуцала. Значну цінність становлять праці, у яких задокументовано живу сучасність та осмислено стрімкі зміни в українському суспільстві періоду незалежності та національного відродження: “Спільний знаменник – тринадцять. 1987 – 2004. Хроніка свідка й учасника подій” (2004), “Любіть Україну, або Яку державу ми будуємо?” (2015). Вийшла також бібліографія праць (2-ге видання, 2017). Шляхетність, людяність, принциповість завжди визначали позицію Віталія Григоровича Дончика як у щоденному житті, так і в науці. Його студії прикметні не лише фаховим осмисленням вузькопрофільних проблем, а й непохитною громадянською позицією, вони обстоюють філологічну науку як важливий інструмент національного будівництва й державотворення.

Наукові пріоритети вченого формувалися в Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, якому Віталій Дончик віддав понад 50 років свого життя. Тут він пройшов шлях від молодшого до головного наукового співробітника, від 2003 р. й донині був керівником фундаментального проекту “Історія української літератури” у 12 томах. Цьому виданню, яке потребувало значних організаційних зусиль, передували публічні дискусії фахівців. Уже перші книги корпусу стали помітним явищем українського літературознавства. В. Дончик присвятив цій справі понад десятиліття, розробив і виклав у численних статтях концептуальні засади масштабної синтетичної праці. Упродовж років виконував обов’язки члена вченої і спеціалізованої рад із захисту

докторських та кандидатських дисертацій, наукової ради із проблем “Класична спадщина і сучасна художня література”.

Окрема сторінка наукової біографії Віталія Дончика – редагування журналу “Слово і Час” (від липня 1989 р. до січня 2000 р.), який під його керівництвом з оновленими назвою і змістом тривалий час перебував в авангарді літературного процесу, відродив жваві полеміки, став одним із найпопулярніших в Україні літературознавчих часописів.

Безцінною стала участь Віталія Дончика у процесах національного відродження наприкінці 1980-х років, зокрема в ініціюванні й створенні Народного руху України.

Дослідницька й популяризаторська діяльність ученого-філолога не раз була відзначена. Він нагороджений Республіканською премією в галузі літературно-художньої критики імені О. І. Білецького (1981). За навчальний посібник “Історія української літератури ХХ століття” у 2 томах йому разом з іншими літературознавцями присуджено Державну премію України імені Тараса Шевченка (1996 р.). 1997 року удостоєний звання “Заслужений діяч науки і техніки України”, нагороджений Почесною грамотою Президії НАН України у зв’язку із 40-річчям журналу “Слово і Час”. У 1998 р. відзначений орденом Святого Рівноапостольного князя Володимира Великого за заслуги перед Помісною Українською Православною Церквою. Отримав два нагрудні “Знаки пошани” від міського голови Києва (2001, 2003) та почесний знак “Герб Буковини” (2007). З нагоди 70-ліття удостоєний Почесної грамоти Президії НАН України, Почесної відзнаки Національної спілки письменників України, медалі Всеукраїнського педагогічного товариства ім. Гр. Ващенка, медалі “Будівничий України” Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Т. Шевченка. 2004 року нагороджений премією НАН України імені І. Я. Франка (разом із М. Жулинським та О. Мишаничем) за колективну працю “Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, 1926 – 2001: Сторінки історії”. У 2007 р. отримав орден “За заслуги” III ступеня за вагомий особистий внесок у розвиток вітчизняної науки й культури, багатолітню плідну наукову діяльність у галузі літературознавства та з нагоди 75-річчя. 2009 рік приніс ученому орден “За заслуги” II ступеня й Подяку Президента України з нагоди 20-ї річниці Народного руху України за перебудову і за особистий внесок у боротьбу за незалежність України. У 2012 р. В. Дончика нагородили Почесною грамотою Верховної Ради України за особливі заслуги перед Українським народом, Почесною відзнакою Національної спілки письменників України за особисті творчі досягнення в літературній творчості, вагомий внесок у відродження духовності та культури українського народу, дипломом “Кращий освітянин 2012 р.”, відзнакою “Засвіти вогонь” від Ради установ-засновників тижневика “Освіта”, дипломом Національної спілки письменників України як призера книжкового рейтингу в номінації “Літературознавство”.

Колектив Інституту літератури глибоко сумує із приводу непоправної втрати дорогого колеги, авторитетного вченого, прекрасної людини, висловлює сердечні співчуття родині Віталія Григоровича Дончика – його дружині Євгенії Андріївні, синам Андрієві та Максиму. Цінуємо вагомий внесок Віталія Григоровича в українське літературознавство, віддаємо шану його непересічній особистості, долі, за якою – доба української науки, української історії. Вічна пам’ять, Царство Небесне його душі!

